

«ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒՅԹ» ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆՈՒՄՆԵՐԸ

ՍՏԵՓԱՆ ՀԱՍԱՆ-ՋԱԼԱԼՅԱՆ

Ի՞նչ է քաղաքական մշակույթը, ո՞րն է նրա սոցիալական էությունը: Քաղաքական մշակույթի գործառնության ոլորտը հասարակության քաղաքական կյանքն է, որն ընդգրկում է այն բոլոր հասարակական հարաբերությունները, գործունեության տեսակները, որոնք կապված են իշխանության և կառավարման իրականացման հետ:

Ընդգրկելով քաղաքական կյանքի բոլոր ոլորտները՝ քաղաքական մշակույթը ներառում է քաղաքական գիտակցության մշակույթը, տարբեր սոցիալական խմբերի և առանձին անհատների քաղաքական վարքագծի մշակույթը, որոշակի համակարգում գոյություն ունեցող քաղաքական ինստիտուտների և կազմակերպությունների գործառնության մշակույթը:

Անշուշտ, պետք է նշել, որ քաղաքական կյանքում հանդիպող, դրսևորվող բոլոր համոզմունքները, պատկերացումները և վարքագծի ձևերը չէ որ քաղաքական մշակույթի տարրեր են: Քաղաքական մշակույթն ընդգրկում է գիտակցության և վարքագծի այնպիսի դրսևորումներ, որոնք ամրակայում են քաղաքական գործընթացի տարրերի միջև կրկնվող և կայուն կապերը:

Առանձին անհատի, այս կամ այն սոցիալական խմբի, առավել լայն իմաստով հասարակության քաղաքական մշակույթը բնութագրելու համար հարկ է վերլուծել նրանց քաղաքական վարքագիծն ընտրություններում, հանրաքվեներում, հասարակական կարծիքի հարցումներում, վերաբերմունքը քաղաքական ինստիտուտների նկատմամբ, քաղաքական գիտելիքները, քաղաքական փորձը, քաղաքական արժեքային կողմնորոշումները, քաղաքական վարքագծի ձևավորված տիպերին հետևելու պատրաստակամությունը և այլն:

Քաղաքական մշակույթը մարդկային հասարակության ընդհանուր մշակույթի համընդհանուր ճանաչում գտած այն ոլորտն է, որն անմիջականորեն կապված է քաղաքականության, մարդկանց քաղաքական գործունեության, վարքագծի և գիտակցության հետ:

Քաղաքական մշակույթ հասկացության ներքո հիմնականում հասկանում են ազգային կամ վերազգային հանրույթի պատմական և սոցիալական

փորձը, որն ազդում է փոքր և մեծ խմբերի, անհատների քաղաքական կողմնորոշումների, քաղաքական վարքագծի ձևավորման վրա:

«Քաղաքական մշակույթ» հասկացության մեջ «մշակույթ» եզրի առկայությունն արդեն իսկ վկայում է այն մասին, որ «քաղաքական մշակույթ» հասկացությունը որոշակի կապ ունի «մշակույթ» հասկացության հետ:

Քաղաքական մշակույթը՝ որպես հասարակական երևույթ, գտնվում է քաղաքականության և մշակույթի հատման կետում: Որպեսզի հասկանանք «քաղաքական մշակույթ» հասկացության իմաստն ու բովանդակությունը, նախ անհրաժեշտ է պարզել, թե ինչ ենք հասկանում «մշակույթ» ասելով:

Գրականության մեջ կան բազմաթիվ սահմանումներ «մշակույթ» հասկացության վերաբերյալ, սակայն դրանցից և ոչ մեկը չի ընդունվում որպես միակ ճշգրիտն ու ընդունելին: Նկատի ունենալով տվյալ փաստը և հետամուտ չլինելով այդ սահմանումների ներկայացմանն այստեղ, ինչպես նաև ընդհանրացնելով տվյալ հասկացության վերաբերյալ հիմնական սահմանումները՝ հարկ ենք համարում նշել, որ մշակույթ ասելով մենք նկատի ունենք այն բոլոր արժեքները, որոնք մարդկային հասարակությունն իր գոյության ողջ ընթացքում ստեղծել ու ժառանգել է սերունդներին նյութական և հոգևոր արժեքների, բարոյական և իրավական նորմերի, սովորույթների ու ավանդույթների ձևով:

Քաղաքական մշակույթը մարդկային հասարակության կողմից ստեղծված արժեքների այն մասն է, որը վերաբերում է հասարակական կյանքի կազմակերպմանն ու կառավարմանը, պետության ու նրա կառույցների ձևավորմանն ու կայացմանը, իշխանության ձևավորման և իրականացման ձևերին ու եղանակներին, քաղաքական համակարգերի բնույթին ու գործառույթներին, քաղաքական կազմակերպությունների, պետության և իշխանությունների փոխհարաբերություններին, քաղաքական գործընթացներին և նրա մասնակիցներին, քաղաքական սուբյեկտների փոխհարաբերություններին ու գործունեության սկզբունքներին¹:

Մասնագիտական գրականության մեջ հիշյալ հասկացության վերաբերյալ չկա մեկ միասնական, ընդունված մոտեցում: Այդ է պատճառը, որ այսօր քաղաքական մշակույթի վերաբերյալ հաշվվում է մոտավորապես քառասուն սահմանում՝ տրված տարբեր սերունդների մասնագետների կողմից:

«Քաղաքական մշակույթ» հասկացությունն առաջին անգամ օգտագործել է XVIII դարի գերմանացի փիլիսոփա Յոհան Հերդերը:

¹ Պետրոսյան Ռ., Քաղաքագիտություն, Երևան, 2004, էջ 390:

1784թ. հրապարակված «Մտքեր մարդկության պատմության փիլիսոփայության մասին» աշխատության մեջ, խոսելով հին հույների բարոյական և պետական իմաստության մասին, Յ. Հերդերը մասնավորապես գրել է. «...հին հույն իմաստունների մեծամասնությունը զբաղեցնում էր հանրային պաշտոններ՝ որպես ժողովրդական առաջնորդներ, թագավորների խորհրդականներ, զորահրամանատարներ, քանզի նման նշանավոր մարդկանցից, արիստոկրատներից կարող էր միայն սկիզբ առնել քաղաքական մշակույթը և գործունե կերպով ազդել ստորին խավի մարդկանց վրա»²:

Հրապարակվելուց մոտավորապես 170 տարի անց՝ XX դարի 50-ական թվականների վերջին՝ 60-ական թվականների սկզբին, ամերիկյան քաղաքագիտական մտքի շրջանակներում ձևավորվել և գիտական շրջանառության մեջ է դրվել «քաղաքական մշակույթ» հասկացությունը նկարագրող տեսությունը:

1956թ. ամերիկյան քաղաքագետ Գաբրիել Ալմոնդը հրատարակում է «Համեմատական քաղաքական համակարգեր» վերնագրով մի մեծածավալ հոդված, որտեղ տալիս է քաղաքական մշակույթի սահմանումը. «Ամեն մի քաղաքական համակարգ ընդգրկվում է քաղաքական գործողությունների նկատմամբ կողմնորոշման կոնկրետ մոդելի մեջ: Ես օգտակար եմ համարել անվանել այն քաղաքական մշակույթ»³:

Ինչպես տեսնում ենք սահմանումից, հասարակության քաղաքական մշակույթն անմիջականորեն կապվում է քաղաքական համակարգի գործառնության հետ: Ավելի ուշ՝ 1963թ., Գ. Ալմոնդը զարգացնում և հստակեցնում է իր միտքը ամերիկյան քաղաքագետ Սիդնեյ Վերբայի հետ համատեղ հրատարակած «Քաղաքացիական մշակույթ» աշխատության մեջ:

Խոսելով «քաղաքական մշակույթ» հասկացության մասին՝ հեղինակները մասնավորապես գրել են. «Երբ մենք խոսում ենք հասարակության քաղաքական մշակույթի մասին, մենք նկատի ենք ունենում քաղաքական համակարգը, որն արտացոլված է նրա անդամների գիտելիքներում, զգացմունքներում և գնահատականներում»⁴:

² Гердер И., Идеи к философии истории человечества, перевод и примечания А. Михайлова, Москва, 1977, с. 368.

³ Almond G., Comparative Political System, "The Journal of Politics", Vol. 18, No. 3, (Aug., 1956), p. 396.

⁴ Almond G., Verba S., The Civic Culture, Political Attitudes and Democracy in Five Nations, California, 1989, p. 13.

Չնայած իր թերություններին՝ Ալմոնդի տեսությունը՝ որպես քաղաքական մշակույթի վերաբերյալ առաջին հայեցակարգ, ստացել է բավականին լայն տարածում և զարգացում մասնագիտական գրականության մեջ, ինչպես իր, այնպես էլ իր հետևորդների, մասնավորապես Ս. Վերբայի, Լ. Փայի, Ս. Հանթինգթոնի և ուրիշների աշխատություններում:

Փորձելով զարգացնել և առավել հստակեցնել «քաղաքական մշակույթ» հասկացությունը՝ Լ. Փայը տվել է քաղաքական մշակույթի հետևյալ սահմանումը. «...քաղաքական մշակույթը դիրքորոշումների, համոզմունքների և զգացմունքների համադրություն է, որը քաղաքական գործընթացին տալիս է կարգ ու նշանակություն և որն իրենից ներկայացնում է վարքագծի ու քաղաքական համակարգի ղեկավարման հիմնարար սկզբունքներ և կանոններ: Այն ներառում է ինչպես քաղաքական իդեալներ, այնպես էլ կառավարման գործող նորմեր: Դրանով իսկ քաղաքական մշակույթը քաղաքականության հոգեբանական և սուբյեկտիվ չափումներն է ագրեգացված ձևով»⁵:

Քաղաքական մշակույթի վերաբերյալ ուշադրության է արժանի ամերիկյան քաղաքագետ և պատմաբան Ռոբերտ Թաքերի տեսությունը: Նրա կարծիքով քաղաքական համակարգի գործունեությունն անմիջականորեն կախված է քաղաքական մշակույթից:

Ահա թե ինչպես է բնութագրել Ռ. Թաքերը քաղաքական մշակույթը. «Քաղաքական մշակույթը, քաղաքականությունը՝ որպես մշակույթի ձև, և քաղաքականությունը՝ որպես հասարակության ընդհանուր մշակույթի հետ առնչվող գործունեություն, կարող են դիտարկվել որպես ուսումնասիրության գլխավոր առարկա: Քաղաքական մշակույթը՝ որպես քաղաքական համակարգի բաղադրիչ, դիտարկելու փոխարեն մենք կարող ենք հասարակության քաղաքական համակարգը դիտարկել մշակութային ասպեկտով, այսինքն՝ որպես իրական և իդեալական մշակութային նմուշների ընդհանրություն, որը ներառում է քաղաքական դերերը և նրանց փոխհարաբերությունները, քաղաքական կառույցները և այլն»⁶:

⁵ The Influence of Member Values on Regime Maintenance, Boston, 1972; International Encyclopedia of Social Sciences, V. 12, p. 218 (մեջբերումը ըստ Յ. Բատալով, Политическая культура современного американского общества, Москва, 1990, с. 14-15).

⁶ **Tucker R.**, Culture, Political Culture and Communist Society//Political Science Quarterly, Vol. 88, 2 (June 1973), p. 182 (մեջբերումը ըստ՝ Յ. Բատալով, նշվ. աշխ., էջ 16).

Համաձայն քաղաքագիտության բառարանային սահմանման՝ քաղաքական մշակույթը քաղաքական որևէ համակարգի գործունեության հիմքում ընկած մոտեցումների, տեսակետների ու արժեքների ամբողջությունն է⁷:

Մեկ այլ սահմանմամբ էլ քաղաքական մշակույթը բնորոշվում է որպես վարքագծի, արժեքների, դիրքորոշումների ամբողջություն, որը վերաբերում է իշխանության և քաղաքացիների միջև փոխադարձ հարաբերություններին⁸:

Այս սահմանմամբ էլ առաջնային են համարվում իշխանության և քաղաքացիների փոխհարաբերությունները:

Համաձայն մի ուրիշ սահմանման. «Քաղաքական կուլտուրան կարելի է սահմանել որպես սիմվոլիկ համակարգ, որն ընդգրկում է քաղաքական ավանդույթներ, քաղաքական նորմեր և արժեքներ, քաղաքական գաղափարներ և ապագայի ծրագրեր»⁹:

Ինչպես երևում է սահմանումից, այն ընդգրկում է երեք ժամանակաշրջան՝ անցյալը, որն ամրագրված է քաղաքական ավանդույթներում, ներկան, որն արտահայտված է տվյալ ժամանակի քաղաքականության սուբյեկտների վարքի և նորմերի մեջ, և ապագան, որն ամփոփում է ապագայի նպատակներ:

Մեր կողմից քննվող հասկացությունն առավել համապարփակ և համակողմանի ուսումնասիրել է քաղաքական փոփոխության ակննավոր մասնագետ, քաղաքագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Էդուարդ Բատալովը:

«Ժամանակակից ամերիկյան հասարակության քաղաքական մշակույթը» մենագրության մեջ նա հանգամանորեն վերլուծության է ենթարկում «քաղաքական մշակույթ» հասկացությունը:

Է. Բատալովը կարծում է, որ եթե մշակույթը հասարակական ինքնավերարտադրության միջոց է, ապա քաղաքական մշակույթը՝ որպես մշակույթի արտահայտություն քաղաքականության ոլորտում, հասարակության քաղաքական կյանքի ինքնավերարտադրության միջոց է¹⁰:

⁷ Քաղաքագիտության և քաղաքականության Օքսֆորդի բացատրական բառարան, խմբագիր՝ Մակլին Ա., Երևան, 2003, էջ 407:

⁸ Ball A. and Peters G., Modern politics and government, seventh edition, New York, 2005, p. 65; В. Мальцев, Основы политологии, Москва, 1998, с. 363 (մեջբերումն ըստ՝ Քաղաքագիտություն, ուսումնական ձեռնարկ, Երևան, 2006, էջ 448):

⁹ Панарин А. Политология, Москва, 1997, с. 224.

¹⁰ Баталов Э. նշվ. աշխ., էջ 20-21:

Ամբողջացնելով իր միտքը՝ նա առաջարկում է «քաղաքական մշակույթ» հասկացության հետևյալ ընդարձակ սահմանումը. «Քաղաքական մշակույթը պատմականորեն ձևավորված, հարաբերականորեն կայուն, անցյալ սերունդների փորձը մարմնավորող, դիրքորոշումների, համոզմունքների, պատկերացումների, վարքագծի մոդելների համակարգ է: Այն արտացոլվում է քաղաքական գործընթացի սուբյեկտների անմիջական գործունեության մեջ՝ ամրագրելով նրանց առնչությունների սկզբունքներն ինչպես այդ ամբողջական գործընթացի, այնպես էլ նրա առանձին տարրերի, քաղաքական համակարգի նկատմամբ, որի շրջանակներում ընթանում է այդ գործընթացը, և դրանով իսկ ապահովվում է հասարակության քաղաքական կյանքի վերարտադրությունը՝ իրավահաջորդության հիմքի վրա:

Այս սահմանման էությունը կարելի է առավել համառոտ ձևակերպել հետևյալ կերպ. քաղաքական մշակույթը՝ որպես ընդհանրական հասկացություն, բնութագրում է սոցիալական սուբյեկտների՝ ազգերի, դասերի, խմբերի, անհատների գոյության ձևը՝ որպես քաղաքական գործընթացների սուբյեկտներ»¹¹:

Ինչպես երևում է սահմանումից, այստեղ քաղաքական մշակույթը բնորոշվում է որպես նախորդ սերունդների փորձ, որն ամրագրված է տվյալ ժամանակի քաղաքական գործընթացների սուբյեկտների՝ անհատի, սոցիալական խմբի, ազգի, հասարակության դիրքորոշումներում, համոզմունքներում, վարքագծում և արտահայտվում է նրանց անմիջական գործունեության մեջ:

Ուսումնասիրելով քաղաքական մշակույթի վերաբերյալ բազմաթիվ սահմանումներ, որոնք բացահայտում են հիշյալ հասկացության էությունը, կարելի է ասել, որ հիմնական վեճը տարբեր հեղինակների միջև ընթանում է հիմնախնդրի այս կամ այն կողմի վերաբերյալ:

Քաղաքական մշակույթի վերաբերյալ մասնագիտական գրականության մեջ առկա բազմաթիվ սահմանումները, որոնք լրացնում են մեկը մյուսին այս կամ այն չափով, գրեթե բոլորն էլ ընդունվում են համաշխարհային քաղաքական գիտության կողմից:

Քաղաքագիտական գրականության մեջ քաղաքական մշակույթի վերաբերյալ գոյություն ունեցող սահմանումները պայմանականորեն կարելի է բաժանել երկու խմբի: Առաջին խմբում կարելի է ընդգրկել հիմնականում այն սահմանումները, որոնք կենտրոնանում են անհատների քաղաքական

¹¹ Նույն տեղում, էջ 25:

վարքագծի, կողմնորոշումների վրա, իսկ երկրորդ խմբին պատկանում են այն սահմանումները, որտեղ քաղաքական մշակույթը ներկայացվում է որպես հասարակության ընդհանուր մշակույթի առանձին տարր, որը կապված է քաղաքականության հետ:

Քաղաքական մշակույթն արժեքների և համապատասխան համոզմունքների ամբողջական համակարգ է, որը սնուցում է անհատների, սոցիալական խմբերի քաղաքական գործունեությունը որևէ որոշակի հասարակության մեջ:

Քաղաքական մշակույթի ֆենոմեններն են ազգային բնավորությունը, ձևավորված կարծրատիպերը, առասպելները, կենսաբանական և աշխարհագրական գործոնները: Քաղաքական մշակույթը քաղաքական կյանքի տարբեր ասպեկտների վերաբերյալ պատմականորեն ձևավորված պատկերացումների ամբողջություն է, որի մեջ մտնում են արժեքները, նորմերը, քաղաքական ինստիտուտները, անհատների և հասարակական խմբերի քաղաքական գործողությունների միջոցները:

Այստեղից հետևում է, որ քաղաքական մշակույթը պատմական որոշակի համակարգում քաղաքական հարաբերությունների և քաղաքական գործունեության ընթացքում սոցիալական սուբյեկտի, այն է՝ անհատի, խմբի, հասարակության քաղաքական գիտելիքների, արժեքային կողմնորոշումների և վարքագծի ձևերի իրականացում է:

Այն ներառում է հասարակության, սոցիալական խմբերի, անհատների սովորույթներում և օրենքներում ամրագրված քաղաքական իշխանության և քաղաքական հարաբերությունների վերաբերյալ նրանց պատկերացումների մակարդակը, հասարակական կյանքի տարբեր երևույթները գնահատելու և նրանում քաղաքական դիրք գրավելու նրանց ունակությունը, որը կարտահայտվի որոշակի սոցիալական գործողություններում:

Քաղաքական մշակույթը՝ որպես հոգևոր մշակույթի մաս, ներառում է տարրեր, որոնք կապված են հասարակական-քաղաքական ինստիտուտների և քաղաքական գործընթացների հետ: Այն ազդեցություն է ունենում քաղաքական հաստատությունների ձևերի, գործառնության և զարգացման վրա, ուղղություն է տալիս քաղաքական գործընթացին, պայմանավորում է բնակչության լայն շերտերի քաղաքական վարքագիծը:

Նրանում միասնաբար ներառված են պաշտոնապես հասարակության մեջ ընդունված քաղաքական սկզբունքները, նորմերը, կանոնները և ոչ պաշտոնական միտումները, ավանդույթները, որոնք մեծ չափով սահմանում են, օրինակ, ընտրագանգվածի քաղաքական վարքագիծը:

Քաղաքական մշակույթը պարունակում է նաև ներկա և անցյալ, ազգային և տարածաշրջանային, անհատական և խմբային հասարակական-քաղաքական փորձ, որը որոշիչ նշանակություն ունի քաղաքական մշակույթի սուբյեկտների քաղաքական վարքագծի համար: Այս իմաստով քաղաքական մշակույթը քաղաքական փորձի միասնական ցուցիչ է, քաղաքական գիտելիքների և զգացումների մակարդակ, քաղաքական սուբյեկտների վարքագծի և գործառնության տեսակ, հասարակության, ազգի, սոցիալական խմբի, անհատի կյանքի քաղաքական պատկերի բնութագիր:

Յուրաքանչյուր երկրի յուրաքանչյուր քաղաքացի, ով մասնակցում է հասարակության քաղաքական կյանքին, ընդունում և փոխանցում է քաղաքական տեղեկատվություն, պաշտպանում կամ քննադատում է այս կամ այն քաղաքական որոշումը, մասնակցում է այն հասարակության քաղաքական մշակույթի ձևավորմանն ու զարգացմանը, որին ինքը պատկանում է:

Քաղաքական մշակույթի առանձնահատկությունն այն է, որ ոչ թե կազմում է քաղաքականությունը կամ քաղաքական գործընթացը, այլ դրանց ըմբռնումն ու մեկնաբանումը: Քաղաքականության ոլորտում նշանակություն են ձեռք բերում ոչ միայն պետության կողմից ձեռնարկված իրական գործողությունները և միջոցները, այլ նաև այն, թե ինչպես են դրանք գնահատում և ընդունում մարդիկ: Քաղաքական մշակույթը կարելի է ուսումնասիրել նաև որպես սոցիալական հարաբերությունների, մշակույթային նորմերի, կարծրատիպերի և քաղաքական գործընթացների միջնորդ:

Ցանկացած հասարակության քաղաքական մշակույթին բնորոշ է իր առանձնահատկությունները, որոնք արտացոլում են միայն տվյալ հասարակությանը ներհատուկ նորմերը, արժեքները, կարծրատիպերը, քաղաքական մասնակցության ձևերը և իշխանական հարաբերությունները:

Քաղաքական մշակույթի վրա իրենց հետքն են թողնում պատմական պայմանները և ազգային ավանդույթները, աշխարհայացքային պատկերացումները, կրոնական հայացքները և այլն: Այստեղ նաև էական դեր են խաղում հիմնականում հասարակության սոցիալ-տնտեսական զարգացման մակարդակը, քաղաքական ռեժիմը, կրթական մակարդակը և բնակչության իրավական մշակույթը:

Հիմնվելով վերոհիշյալ սահմանումների և վերլուծության վրա՝ մենք փորձել ենք տալ քաղաքական մշակույթի հետևյալ սահմանումը. քաղաքական մշակույթը որևէ որոշակի երկրի բնորոշ քաղաքական կյանքի՝ նախորդ սերունդների կողմից ստեղծված հասարակության կազմակերպմանն ու

կառավարմանն առնչվող քաղաքական արժեքների, նորմերի, հայացքների, վարքի ձևերի մշտապես փոփոխվող համակարգ է, որն ամրագրված է տվյալ ժամանակի քաղաքականության սուբյեկտների՝ անհատի, սոցիալական խմբի և առավել լայն իմաստով ազգի, հասարակության դիրքորոշումներում, համոզմունքներում, պատկերացումներում, վարքի ձևերում, արտահայտվում է նրանց անմիջական քաղաքական գործունեության մեջ, հարստացվում է նրանց կողմից ժամանակի քաղաքական կյանքում ընդունված քաղաքական նոր արժեքներով, նորմերով, հայացքներով, վարքի ձևերով և փոխանցվում հասարակության քաղաքական կյանքի հաջորդ սերնդին:

Առաջարկելով նման սահմանում՝ մենք նկատի ունենք, որ քաղաքական մշակույթը քաղաքական սուբյեկտների, այն է՝ անհատի, սոցիալական խմբերի, հասարակության, ազգի քաղաքական վարքագծի տիպերի, արժեքային կողմնորոշումների, գիտելիքների իրացման միջոցների ամբողջական համակարգ է:

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Հոդվածում խոսվում է «քաղաքական մշակույթ» հասկացության մասին: Հիմնվելով քաղաքական մշակույթի վերաբերյալ տեղական և օտարերկրյա տարբեր սերունդների հետազոտողների կողմից տրված սահմանումների և վերլուծության վրա՝ փորձ է արվել տալ քաղաքական մշակույթի նոր, հնարավորինս համակողմանի և համընդգրկուն սահմանում: Տվյալ սահմանմամբ քաղաքական մշակույթը դիտարկվել է որպես քաղաքական սուբյեկտների, այն է՝ անհատի, սոցիալական խմբերի, հասարակության, ազգի քաղաքական վարքագծի տիպերի, արժեքային կողմնորոշումների, գիտելիքների իրացման միջոցների ամբողջական համակարգ:

Քանալի բառեր – քաղաքական մշակույթ, քաղաքական կյանք, քաղաքական վարքագիծ, քաղաքական համակարգ, քաղաքական արժեքներ, քաղաքական նորմեր:

ПОНЯТИЕ ПОЛИТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И ЕЕ ОСНОВНЫЕ ОПРЕДЕЛЕНИЯ

СТЕПАН АСАН-ДЖАЛАЛЯН

В статье обсуждается понятие политической культуры. Основываясь на анализе и определениях, данных разными поколениями отечественных и иностранных исследователей, сделана попытка дать новое, по возможности более всестороннее и всеобъемлющее определение политической культуры.

Этим определением политическая культура рассматривается как целостная система средств реализации знаний, ценностных ориентаций и типов политического поведения нации политическими субъектами, как то: индивидом, социальными группами, обществом.

Ключевые слова – политическая культура, политическая жизнь, политическое поведение, политическая система, политические ценности, политические нормы.

THE CONCEPT OF POLITICAL CULTURE AND ITS BASIC DEFINITIONS

STEPAN HASAN-JALALYAN

The concept of political culture is considered in this article. Based on the definitions of native and foreign investigators of different generations and analysis, an attempt is made to define political culture as much as possible in a new, all-inclusive and universal way. According to this definition, political culture is regarded as the entire system of knowledge implementation ways and of orientation to values of political subjects, that is of individuals, social groups, society and of political behavior types of the nation.

Key words – political culture, political life, political behavior, political system, political values, political norms.